

Sygn. akt V ACa 396/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maria Sokołowska (spr.)
Sędziowie:	SA Maryla Domel-Jasińska SO del. Rafał Terlecki
Protokolant:	stażysta Karolina Petruczenko

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2014 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa B. P.

przeciwko B. K. i J. K.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w T.

z dnia 17 marca 2014 r. sygn. akt I C 1970/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w T. na rzecz adwokata M. P. kwotę 6.995,33 (sześć tysięcy dziewięćset dziewięćdziesiąt pięć złotych i trzydzieści trzy grosze) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Na oryginale właściwe podpisy

UZASADNIENIE

Powódka B. P. wniosła o zasądzenie od pozwanych J. K. i B. K. kwoty 475.000,00 zł tytułem zapłaty reszty ceny nabycia nieruchomości.

Pozwani w odpowiedzi na pozew wniosli o oddalenie powództwa. Kwestionowali, aby posiadali jakiegokolwiek zaległości w zapłacie ceny.

Na rozprawie w dniu 10 lutego 2010 r. pozwani podnieśli zarzut przedawnienia wskazując, że należność dotyczy tylko odsetek, a odsetki przedawniają się w terminie 3 lat. Pozwani natomiast zapłacili powódce należność główną, a

według jej wycliczenia nie zapłacili odsetek w kwocie 6.770,70 zł, natomiast powódka nie zapłaciła im za korzystanie z pomieszczeń kwoty 8.500 zł i wobec tego dokonują potrącenia tej kwoty.

Wyrokiem z dnia 1 czerwca 2011 r. Sąd Okręgowy w T. oddalił powództwo nie obciążając powódki kosztami procesu.

Wskutek apelacji powódki Sąd Apelacyjny w Gdańsku

wyrokiem z dnia 28 czerwca 2012r. wydanym w sprawie (...)uchylił powyższy wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego. Sąd Apelacyjny uznał, iż Sąd I – instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Sąd ten nie zbadał w sposób prawidłowy materialnoprawnej podstawy żądania pozwu oraz merytorycznych zarzutów pozwanych. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy rzeczą Sądu Okręgowego w pierwszej kolejności będzie: ocena porozumienia stron z (...)w świetle art. 482 k.c. – czy było to naruszenie zakazu anatocyzmu, czy też wyjątek od tego zakazu unormowany w art. 482 § 1 in fine k.c. oraz ustalenie sposobu i mechanizmu zarachowania dokonywanych przez pozwanych wpłat wedle zasad art. 451 k.c.. W dalszej zaś kolejności: ocena prawna podniesionego przez pozwanych zarzutu przedawnienia; jeżeli zarzut ten okaże się w całości lub w części uzasadniony niezbędne stanie się także rozstrzygnięcie o zarzucie potrącenia, przy czym pozwani powinni sprecyzować jaka wiarygodność objęta jest tym zarzutem i stosownie do tego stanowiska przedmiotem ustaleń Sądu będą przesłanki istnienia tego roszczenia, jego wysokość oraz skuteczność jego potrącenia, w świetle przepisów regulujących tę instytucję prawną.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z dnia 17 marca 2014 r. oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach procesu i kosztach pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu.

Sąd ten ustalił, iż pozwani J. K. i B. K. nabyli w dniu (...)od E. W., L. B.-M., E. T., A. D. oraz K. P. łącznie udział w wysokości (...)części w prawie użytkowania wieczystego zabudowanej nieruchomości o pow. 00,07,50 ha, dla której Sąd Rejonowy w (...)prowadzi księgę wieczystą (...), położonej w G. - D. przy ul. (...) za cenę 100.000zł. Podczas powyższej transakcji w imieniu E. W., L. B. - M., E. T. oraz A. D. działała, jako pełnomocnik, powódka B. P. (wówczas W.).

Przed podpisaniem aktu notarialnego Rep. A numer (...) obejmującego powyższą czynność prawną pozwani zapłacili 50.000zł. Reszta ceny miała zostać zapłacona w 2 ratach po 25.000zł płatnych - odpowiednio: do dnia 30 września 1998r. i do dnia 31 marca 1999r. wraz z odsetkami wynoszącymi 20% w stosunku rocznym. Odnośnie tego zobowiązania pozwani poddali się rygorowi egzekucji wprost z aktu notarialnego. Wydanie nieruchomości miało nastąpić w dniu podpisania umowy.

Pozwani nie zapłacili reszty ceny w terminach uzgodnionych w umowie. Dnia 10 maja 1999r. na poczet długu pozwany zapłacił powódce 15.000zł. Sumę tę zarachowano w ten sposób, iż 10.138zł zaliczono na poczet zaległych odsetek. Pozostałą część, tj. 4.862zł zaliczono na poczet długu głównego zmniejszając jego wysokość do 45.138zł.

Dnia 12 maja 1999r. Sąd Rejonowy w (...)nadał klauzulę wykonalności aktowi notarialnemu Rep. A numer (...) z dnia (...)odnośnie zapłaty na rzecz powódki kwoty 50.000zł solidarnie przez pozwanych. Jako wierzyciel została wskazana powódka, mimo że nie była stroną czynności prawnej, z której wynikało zobowiązanie objęte tytułem wykonawczym.

Pozwany prosił, aby powódka wyraziła zgodę na spłacanie pozostałej kwoty długu w 3 terminach. Wobec powyższego strony w dniu(...) zawarły porozumienie, zgodnie z którym pozwani mieli zapłacić powódce łącznie kwotę 45.138zł w następujący sposób:

- a) do dnia 10-go lipca 1999r. kwotę 10.138zł,
- b) do dnia 10-go września 1999r. 17.500zł,
- c) do dnia 10-go listopada 1999r. 17.500zł

- wraz z 20% odsetek ustawowych.

Strony uzgodniły też, że każde przekroczenie terminu spłaty skutkuje naliczeniem dodatkowych odsetek karnych w wysokości 15% w stosunku do poszczególnych wpłat oraz, że nie wpłacone w terminie kwoty co dwa miesiące podlegają kapitalizacji.

W dniu 1 października 1999r. pozwany zapłacił kwotę 5.000zł, a w dniu 11 listopada 1999r. kwotę 10.000zł. W dniu 26 listopada 1999r. pozwany przyjechał do powódki i razem z powódką naliczyli odsetki za dni przekraczające umowny termin zapłaty. Pozwany zapłacił w tym dniu 35.100zł.

Na dzień 26 listopada 1999r. pozwani zapłacili należność główną za dom i umowne odsetki w wysokości 20% w skali rocznej. Pozostała niezapłacona należność to odsetki w wysokości 15% w stosunku rocznym, o których mowa w porozumieniu z dnia (...)

Powódka nie wydała pozwanym w dniu podpisania aktu notarialnego - (...) - całej nieruchomości. Powódka zajmowała w budynku jeden pokój położony na parterze. Wejście do niego było przez dwa inne pomieszczenia. Powódka musiała przechodzić przez te pomieszczenia, aby wejść do pokoju i gdy np. chciała skorzystać z łazienki. Powódka jadąc z G. do Ł. zatrzymywała się i nocowała w tym pokoju. Ostatni raz powódka nocowała tam przed wakacjami (...) pokój został przez nią otwarty dopiero przed rozpoczęciem roku szkolnego w(...) Do dnia 12 stycznia 2000r. w nieruchomości znajdowały się pewne rzeczy powódki, zostały one zabrane przez L. Ś..

Pozwani mieli osoby chętne do wynajęcia pomieszczeń na działalność gospodarczą na parterze budynku, ale z uwagi na zajmowanie jednego pokoju przez powódkę nie wynajęli tych pomieszczeń, bo nikt nie chciał się zgodzić, aby przez jego lokal mógł ktoś przechodzić do znajdującego się na końcu pokoju.

Pozwani nie zapłacili odsetek karnych w wysokości 15% wynikających z porozumienia z dnia (...) w wysokości 6.770,70zł argumentując, iż potrącają należność za zajmowanie przez powódkę pomieszczenia. Powódka wzywała pozwanych kilkakrotnie do zapłaty naliczanych odsetek w różnej wysokości. Pozwani odmówili zapłaty powołując się na potrącenie należności z czynszem za blokowanie pomieszczenia.

Po dniu (...)powódka nie przyjmowała od pozwanych korespondencji, kilkakrotnie rozmawiała telefonicznie z pozwanym na temat wzajemnych rozliczeń.

Sąd Okręgowy zważył, iż w pierwszej kolejności należy przesądzić kwestię legitymacji procesowej czynnej. Badając tę kwestię z urzędu Sąd ten wskazał, że powódka nie była stroną umowy sprzedaży z dnia (...)W tej dacie nie była współwłaścicielką nieruchomości w żadnej części. Stając do aktu notarialnego występowała jedynie w charakterze pełnomocnika, na co wskazuje jednoznacznie treści aktu. Tym samym nie powinna być nadana na jej rzecz klauzula wykonalności, ponieważ wierzycielami uprawnionymi do dochodzenia od pozwanych nieuiszczonej części ceny nieruchomości byli E. T., L. M., A. D., E. W. i K. P.. Powódka nie wykazała, aby posiadała legitymację czynną. Działanie pozwanych polegające na podpisaniu porozumienia z dnia (...)było prawdopodobnie konsekwencją tego, że powódka dysponowała tytułem wykonawczym, a więc mogłaby prowadzić egzekucję, a ponadto powódka była osobą, z którą jako pełnomocnikiem pozwani załatwiali wszystkie kwestie związane z nieruchomością. Ponadto powódka jeszcze zajmowała część pomieszczeń w budynku, a zatem była postrzegana jako poprzednia właścicielka nieruchomości.

Oceniając porozumienie z dnia (...)zawarte z powódką jako osobą nieuprawnioną Sąd I-instancji zważył, że narusza ono art. 482 kc. Przepis ten dopuszcza kapitalizację odsetek, gdy już odsetki są zaległe i dopiero wtedy można zawrzeć porozumienie o doliczeniu odsetek do kwoty głównej i taką sumę poddać oprocentowaniu. W dniu podpisania porozumienia, czyli(...)istniała zaległość w odsetkach, ale tylko za okres od zapłaty 15.000zł w dniu 10 maja 1999r. do dnia 1 czerwca 1999r. O tych odsetkach jednak nie ma w ogóle mowy w porozumieniu. Natomiast wcześniejsze zaległe odsetki do dnia 10 maja 1999r. zostały zapłacone w tej dacie, co jednoznacznie wynika z porozumienia. Według porozumienia sankcja w postaci odsetek od odsetek miała nastąpić dopiero z chwilą opóźnienia w płatności poszczególnych uzgodnionych rat, na które składały się kapitał i 20% odsetki. Nie było osobnego, czyli późniejszego,

porozumienia o naliczaniu odsetek od odsetek po powstaniu opóźnienia w płatności poszczególnych rat. Oznacza to, że umówiono się o odsetki od odsetek przed zaległością w zapłacie odsetek. Najistotniejszą częścią porozumienia jest sankcja w postaci odsetek od odsetek. Powódka sama wskazała, że dopiero sankcja kapitalizacji należności skłoniła ją do podpisania porozumienia, a więc bez tego zapisu powódka tego porozumienia nie zawarłaby. Tym samym – w ocenie Sądu - całe porozumienie jest nieważne (art.58§3 k.c.) z powodu sprzeczności z art. 482 k.c..

Skoro porozumienie jest nieważne należało zatem wyliczyć, jak kształtowało się zadłużenie pozwanych z tytułu kapitału oraz odsetek w datach poszczególnych płatności zgodnie z umową sprzedaży. Z opinii biegłej wynika, że pozwani należność za dom zapłacili wraz z umówionymi odsetkami w wysokości 20% w stosunku rocznym.

Reasumując Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że powódka nie udowodniła zasadności dochodzonego roszczenia. Z tego powodu Sąd ten nie oceniał zarzutów przedawnienia i potrącenia zgłoszonych przez pozwanych.

We wniesionej apelacji powódka B. P. zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego w całości domagając się jego zmiany poprzez uwzględnienie powództwa ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I-szej instancji.

Skarżąca zarzuciła:

- 1) naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 kpc poprzez przyjęcie, iż powódka nie posiada legitymacji czynnej do występowania w niniejszej sprawie w charakterze strony powodowej, podczas gdy ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że legitymację taką posiada;
- 2) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 482 § 1 kc poprzez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że zawarte pomiędzy stronami porozumienie z dnia 1.06.1999 r. narusza zasadę anatocyzmu, podczas gdy w rzeczywistości zawarte ono zostało zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Pozwani wnieśli o oddalenie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki nie jest zasadna.

Bezpodstawny okazał się zarzut naruszenia art. 233 § 1 kpc statuującego zasadę swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych przez Sąd. Skuteczne postawienie omawianego zarzutu wymaga wskazania jaki konkretnie dowód został przez Sąd wadliwie oceniony pod względem jego wiarygodności i mocy dowodowej, w czym wadliwość tej oceny się wyraża i jaki wywarła wpływ na wynik sprawy. Tego warunku apelacja powódki nie spełnia. Skarżąca w istocie nie kwestionuje bowiem oceny dowodów przeprowadzonych przez Sąd Okręgowy ani poczynionych na ich podstawie ustaleń faktycznych. W szczególności nie kwestionuje tego, że zawierając w dniu 4 maja 1998 r. z pozwanymi umowę sprzedaży udziałów we współwłasności nieruchomości położonej w G.-D. przy ul. (...) działała wyłącznie jako pełnomocnik czterech spośród siedmiu współwłaścicieli tejże nieruchomości, tj. jako pełnomocnik E. W., L. B.- M., E. T. i A. D.. Okoliczność ta jednoznacznie wynika z treści aktu notarialnego, Repertorium (...)sporządzonego przez notariusza A. M. prowadzącego Kancelarię Notarialną w G.-D. (k: 82-83). Z tego samego dokumentu wynika, że powódce, w dacie zawierania umowy sprzedaży, nie przysługiwał też status współwłaściciela nieruchomości. Przywołane okoliczności jednoznacznie wskazują, że powódka nie posiada legitymacji procesowej czynnej w niniejszym procesie, w którym domaga się zasądzenia od pozwanych na swoją rzecz reszty ustalonej w umowie ceny sprzedaży nieruchomości powiększonej następnie o umówione odsetki kapitałowe i odsetki za zwłokę w zapłacie tej ceny.

Wbrew argumentacji zawartej w uzasadnieniu apelacji pełnomocnictwo do sprzedaży nieruchomości udzielone powódce w formie aktów notarialnych przez część współwłaścicieli nie dawało jej uprawnień do dochodzenia roszczeń związanych z tą sprzedażą. Do akt sprawy pełnomocnictwo to nie zostało złożone, jednak nawet przyjmując, że miało najszerszy zakres, uprawniający powódkę do zawarcia umowy sprzedaży udziałów we współwłasności przysługujących

jej mocodawcom na warunkach i za cenę wg. jej uznania, do rozłożenia ceny na raty, a następnie umownego modyfikowania terminów płatności poszczególnych rat i ustalenia oprocentowania, a nadto do odbioru tak ustalonego świadczenia od nabywców nieruchomości, to takie pełnomocnictwo nie mogło stanowić źródła uprawnienia powódki do dochodzenia roszczenia będącego przedmiotem niniejszego procesu. Opisane pełnomocnictwo ma charakter pełnomocnictwa materialnoprawnego, które uprawniało powódkę do dokonania określonych czynności prawnych, w imieniu i na rzecz mocodawców (art. 98 kc), a nie na swoją rzecz. Stąd słuszne jest stanowisko Sądu Okręgowego, że powódka nie była i nie mogła być stroną umowy sprzedaży z dnia 4 maja 1998 r.

Nawet gdyby hipotetycznie założyć, że zakresem udzielonego powódce pełnomocnictwa objęte było także umocowanie do sądowego dochodzenia roszczeń wynikających z umowy sprzedaży, w tym roszczeń o zapłatę reszty ceny wraz z odsetkami i powódka spełniałaby warunki określone w art. 87 § 1 kpc uprawniające ją do reprezentacji współwłaścicieli nieruchomości w procesie sądowym stroną powodową w niniejszej sprawie mogli być jedynie ci współwłaściciele sprzedawanej nieruchomości, którzy udzielili jej pełnomocnictwa. Powódka w takiej sytuacji mogłaby występować jedynie w roli ich pełnomocnika procesowego. Tymczasem w niniejszej sprawie powódka domagała się zasądzenia dochodzonego roszczenia na swoją rzecz, do czego nie ma uprawnień, gdyż jako osoby fizycznej nie łączy ją z pozwanymi żaden stosunek prawny, z którego mogłyby te roszczenia wynikać. Stąd też teza Sądu Okręgowego co do braku po stronie powódki legitymacji procesowej czynnej jest prawidłowa.

Źródłem legitymacji powódki nie może być przy tym to, że powyższa kwestia uszła uwadze sądów obu instancji poprzednio rozpoznających sprawę. Z ustaleń Sądu Okręgowego zawartych w uzasadnieniu wyroku z dnia 1.06.2011 r. w sprawie (...) wynikało, że to powódka była stroną umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 4.05.1998 r. ustaleń tych nie kwestionowała żadna ze stron procesu i nie zostały one poddane weryfikacji przez Sąd odwoławczy przy wydawaniu wyroku z dnia 28.06.2012 r. w sprawie (...). Jednak w toku ponownego rozpoznawania sprawy, Sąd I-instancji słusznie zwrócił uwagę na kwestię istnienia legitymacji procesowej powódki, która ma przesądzające znaczenie dla oceny zasadności dochodzonego przez nią roszczenia. Wszystkie pozostałe zagadnienia stanowiące postawę wydania wyroku kasatoryjnego przez Sąd Apelacyjny w dniu 28.06.2012 r. w sprawie (...) a więc: zastosowanie art. 482 § 1 kc, art. 451 kc, rozstrzygnięcie w przedmiocie zarzutów przedawnienia i potrącenia miały charakter drugorzędny i byłyby aktualne jedynie w przypadku gdyby powódka posiadała legitymację procesową czynną. Skoro zaś takiej legitymacji nie posiada zbędne i bezprzedmiotowe jest rozpoznawanie podniesionego w apelacji zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 482 § 1 kc.

Ubocznie jedynie zaznaczyć należy, iż stanowisko Sądu Okręgowego w tym zakresie nie budzi wątpliwości Sądu Apelacyjnego. Wobec braku podstaw do kapitalizacji odsetek dopuszczalnej według treści tego przepisu, porozumienie stron z dnia 1.06.1999 r. jako naruszające zakaz anatocyzmu, jest nieważne z mocy art. 58 § 1 kc. Zatem roszczenia powódki wynikające z treści tego porozumienia nie mogłyby zostać uwzględnione nawet w sytuacji istnienia po jej stronie legitymacji procesowej czynnej.

Mając powyższe względy na uwadze Sąd Apelacyjny, na mocy art. 385 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie § 18 i 19 w zw. z § 13 ust. 1 pkt. 2, § 6 pkt. 7 i § 2 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2013 r., poz. 461).